

Sürdürülebilir Kentler İçin Yerel Yönetimlerin Çocuklara Yönelik Projelerinde Çocuk Katılımına Yer Verme Durumlarının İncelenmesi: İstanbul İli Örneği¹

İşık KAMARAJ², Büşra ÇELİK³, Cansu KÖKEN⁴, Şuhra YAĞBASAN⁵

Öz

Kentlerin yaşam kalitesinin yükseltilerek yaşanabilir ve sürdürülebilir bir kent olmasında “Çocuk Dostu Şehirler (ÇDŞ)” kavramı son derece önemlidir. ÇDŞ kavramı ilk defa 1996 yılında İstanbul’da yapılan Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri (Habitat II) Konferansı ile tüm dünyaya duyurulmuştur. ÇDŞ kavramının dokuz yapıtaşından biri “çocuk katılımı”dır ve UNICEF bu kavramı ‘çocukların fikirlerini açıklayabildikleri ve onları etkileyen konularda söz sahibi olabildikleri işlere katılımı’ olarak tanımlanmıştır. Yerel yönetimler bünyesinde yapılan projelerde çocuk katılımına yer verilmesi, çocukların yaşadıkları toplumun paydaşları olmasında son derece önemlidir. Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın amacı İstanbul’un sürdürülebilir bir kent olması konusunda yerel yönetimlerin çocuklara yönelik projelerinde çocuk katılımına yer verme durumlarının incelenmesidir. Araştırma, tarama modelinde nitel olarak yürütülen bir çalışmadır. Bu çalışmada, İstanbul’un nüfus yoğunluğu fazla olan 21 yerel yönetiminin çocuklara yönelik projeleri incelenerek, çocuk dostu yerel yönetim olma yönündeki gelişimleri hakkında bir değerlendirme yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan “Çocuk Katılımını Değerlendirme Formu” Kamaraj ve diğerleri (2016) tarafından Chawla’nın (2001) “Çocuk Katılımının Değerlendirilmesi: Ortak Bir Alan Arama” isimli çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Değerlendirme formu; (1) katılım biçimleri, (2) çocuk katılımı için etkili bir projenin özellikleri ve (3) çocuk katılımının beklenen sonuçları olmak üzere üç bölüm ve toplam 47 sorudan oluşmaktadır. Araştırma verileri yerel yönetimlerin ilgili birimlerinin yetkili kişileri ile yüz yüze görüşülerek elde edilmiştir. Elde edilen veriler; katılım biçimleri, çocuk katılımı için etkili bir projenin özellikleri ve çocuk katılımının beklenen sonuçları olmak üzere üç alt boyutta incelenmiş ve sonuçları tartışılmıştır. Araştırmanın bulguları, seçilen yerel yönetimlere mevcut durumları hakkında bilgi vermekte ve çocuklara yönelik projelerinde çocuk katılımının sağlanması konusunda öneriler içermektedir.

Anahtar Kelimeler

Sürdürülebilir kentler,
Çocuk dostu şehir,
İstanbul yerel
yönetimler,
Çocuk katılımı,
Çocuk katılımlı projeler

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 01.02.2019
Kabul Tarihi:06.05.2019
E-Yayın Tarihi: 31.12.2019

¹ Bu çalışma, V. Uluslararası Okul Öncesi Eğitim Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, kamaraj@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-8437-8358>

³ Arş. Gör., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Türkiye, busra.celik@marmara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-4954-7352>

⁴ Öğr. Gör., İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Programı, Türkiye, cansu.koken@sisli.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-4668-1211>

⁵ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye, suhraygbsn88@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8790-8198>

Examination of Children’s Participation Allowed by Local Administrations in Children- Oriented Projects for Sustainable Cities: The Istanbul City Example

Abstract

The concept of “Child Friendly Cities” (CFC) is extremely important in terms of improving the quality of life of the cities and making them a livable and sustainable city. The concept of CFC was first announced to the whole world in 1996 at the United Nations Human Settlements (Habitat II) Conference in Istanbul. The concept of “child participation” which is one of nine building blocks of CFC is defined by UNICEF as the “participation of children in all matters in which they can express their views and they can have a say in issues that affect them”. The involvement of children participation in the projects within the local administrations is very important for the children to be the stakeholders of the society in which they live. The aim of this research is to examine the ability of the local administrations to include the child participation in their projects for children in terms of making Istanbul a sustainable city. The research is a qualitative research in the form of a survey model. In this research, the children-oriented projects of 21 local administrations of Istanbul, whose population density is high, were examined and an assessment was made about the development of being a child friendly local administration. In the research, the “Child Participation Assessment Form” (Kamaraj & His Students, 2016), used as the data collection tool, was obtained from Chawla’s (2001) research titled “Child Friendly Environments for Sustainable Cities, and Child Participation”. The assessment form consists of three sections containing (1) types of participation, (2) characteristics of an effective project for child participation, and (3) the expected results of the child participation, and a total of 47 questions. The research data were obtained by face-to-face interviews with the authorized persons of the relevant units of the local administrations. The obtained data were analyzed in three sub-dimensions, including the types of participation, characteristics of an effective project for child participation, and the expected results of the child participation, and the results thereof were discussed. As a result, the projects where the local administrations allow the children participation should be seen as steps taken to be a child-friendly city. At the same time, the vision of being a sustainable city required by the 21st century requires the reorganization of especially the social policies according to the needs of the society, and the inclusion of innovation, thus this situation is of particular importance for Istanbul, which is a megacity. In this research, the fact that 21 district local administrations in Istanbul include child participation in their projects for children, has been revealed and supportive suggestions have been made.

Keywords

Sustainable cities
Child-friendly city
Local authorities in Istanbul
Child participation
Child participation projects

Article Info

Received: 02.01.2019
Accepted: 05.06.2019
Online Published: 12.31.2019

Giriş

Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez, Dünya Doğayı Koruma Birliği (IUCN) tarafından 1982 yılında kabul edilen Dünya Doğa Şartı belgesinde yer almıştır. Bu şarta göre; “yararlanılan ekosistem, organizmalar, kara, deniz ve atmosfer kaynaklarının optimum sürdürülebilirliğini başarabilecek biçimde yönetilmesi ancak bunun ekosistemlerin ve türlerin bütünlüğünü tehlikeye atmayacak biçimde yapılması öngörülmektedir” (Karakurt Tosun, 2009). 21. yüzyıl için slogan niteliğinde olan sürdürülebilirlik, gelecek nesiller için doğal çevrenin ve kültürel başarıların korunmasında daha eşitlikçi ve zengin bir dünyaya yönelik sosyal evrim umudunun vaat edilmesidir (Dyllick ve Hockerts, 2002).

Sürdürülebilirlik kavramının çıkış noktası, ekonomik ve teknolojik gelişmelere paralel bir şekilde ortaya çıkan çevre sorunlarının önüne geçebilme ve ekosistemin korunması üzerine odaklanırken; kent kavramı ile birlikte ele alınması ise oldukça yeni bir olgudur (Karakurt Tosun, 2009). 2000 yılında Rio’da gerçekleştirilen Sürdürülebilir Kent Konferansı’nda sürdürülebilirlik kavramı, kent ile şu şekilde ilişkilendirilmiştir: “Sürdürülebilirlik kavramı kente uygulandığında, kentsel alanın ve bölgesinin, toplumun arzu ettiği yaşam kalitesi düzeylerinde işlevlerini sürdürmeye devam etmesi,

ancak bunu yaparken mevcut ve gelecek nesillerin seçeneklerini kısıtlamaması ve kentsel sınırlar içinde ve dışında olumsuz etkilere neden olmaması anlamına gelmektedir” (BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı, 1997). Öte yandan kentlerinde, bireyler gibi gelişen, değişen, bireyin kent mekânına yönelik davranışlarına, katkılarına bağlı olarak biçimlenen, dönüşebilen, tepki veren, kısaca yaşayan mekanizmalar olduğu söylenebilir. Birey gereksinimlerini kentte ararken, kentler bireye kendini var etmesi ve sürdürmesi için gerekli fırsat ve olanakları sunmalıdır. Bunu sağlayabilen kentlerin varlıklarını sürdürdükleri görülür. Bir kentin sağlıklı olması demek onun varlık nedeni olan birey ve toplumlara, sağlıklı, yaşanabilir, kendini yenileme olanağı veren mekân ve ortamlar sunabilmesi demektir (Arapgırlıoğlu ve Yener, 2007). Bu bağlamda sürdürülebilir kent kavramının, kente birey merkezli bir bakış açısı kazandırdığı söylenebilir. Bu bireylerin arasında bulunan çocuklar ise bir kent ile ilgili adım atılacağı zaman merkezde bulunmalıdır; çünkü çocuk için uygun olan bir kent, toplumun diğer tüm kesimleri için de uygundur. Bu bakış, Çocuk Dostu Şehir (ÇDŞ) girişiminin temelini oluşturmaktadır.

ÇDŞ, çocukların haklarını gerçekleştirmeye kendini adanmış bir şehir veya yerel yönetim sistemidir. Bu haklar; şehirleri hakkındaki kararları etkilemek, nasıl bir şehir istedikleriyle ilgili görüşlerini ifade etmek, aile, toplum ve sosyal hayata katılmak, sağlık, eğitim ve barınma gibi temel hizmetleri almak, temiz suya erişmek, istismardan, şiddetten ve sömürden korunmak, caddede tek başına güven içinde yürümek, arkadaşlarıyla görüşmek ve oyun oynamak, bitkiler ve hayvanlar için yeşil alanlara sahip olmak, kirlenmemiş çevrede yaşamak, kültürel ve sosyal etkinliklere katılmak, etnik köken, din, gelir, cinsiyet veya engellilik durumuna bakmaksızın, şehrin sunduğu her türlü hizmete eşit erişim hakkına sahip vatandaşlar olmak şeklinde sıralanmıştır (UNICEF, 2016). ÇDŞ, şehirlerin yerel yönetim yapılarının yaklaşımlarının çocuk dostu olmasından başlayarak çocuk haklarının korunmasını, onların yönetim sistemleri içinde görünür kılınmasını amaçlamaktadır. Bu girişimin temel felsefesi, şehirlerden başlayan bilinçlenmenin ülkeleri ve bütün dünyayı etkileyeceği ve değiştireceğidir (Topsümer, Babacan ve Baytekin, 2009). ÇDŞ girişimi, dünyada elliden fazla ülke tarafından desteklenmektedir (UNICEF, 2016). Bu ülkelerden biri olan Türkiye’de de ÇDŞ girişimi ile çocukların ihtiyaç ve beklentilerine yönelik programlar tasarlanmasında, Adana- Yüreğir, Ankara- Mamak, Bitlis, Erzurum-İspir, Giresun, İzmir-Bornova, Kırklareli-Lüleburgaz, Manisa, Mersin, Şanlıurfa-Eyyübiye olmak üzere 10 yerel yönetim ile ortak çalışmalar gerçekleştirilmiştir (UNICEF, 2016).

ÇDŞ yapılanma süreci, aynı zamanda Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin yerel yönetim ortamlarında yaşama geçirilmesi anlamına gelmektedir (Gökmen, 2013). Yerel yönetimlerin çocuk dostu bir kent oluşturmak için gündemlerinde tutması gereken dokuz yapı taşının (*çocuk katılımı, çocuk dostu yasal çerçeve, şehir çapında çocuk hakları stratejisi, çocuk hakları birimi veya koordinasyon mekanizması, çocuk üzerindeki etkilerin değerlendirilmesi, çocuk bütçesi, şehirdeki çocukların durumu üzerine düzenli rapor, çocuk haklarını bilinir kılmak, çocuklara yönelik bağımsız savunusu*) ilki “Çocuk Katılımı”dır. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde de yer aldığı gibi, çocukların kendi görüşlerinin ve yetişkinlerin görüşlerinin nasıl dikkate alındığını ve süreçlerin sonucu nasıl şekillendirdiğini öğrenebildikleri, çocuklar ve yetişkinler arasında bilgi paylaşımı ve diyalog dâhil olmak üzere devam eden süreçleri tanımlamak için günümüzde de kullanılan bir kavramdır. Kişilerin görüşlerini ifade edebilmesi, bireyin temel insani haklarından birisidir ve demokratik toplumların temelini oluşturur. Çocuklar toplumun paydaşdır; bu nedenle çocuklara, kendilerini ilgilendiren konularda görüşlerini ifade etme, yayma, görüşünün dikkate alınmasını ve geri bildirimde bulunulmasını talep etme hakkı tanınmalıdır (Erdoğan, 2011). Çocuk Haklarına dair Sözleşme’nin 12. Maddesi katılım hakkı ile doğrudan ilişkilidir: “*Taraf Devletler, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını bu görüşlere çocuğun yaşı ve uygunluk derecesine uygun olarak, gereken özen gösterilmek suretiyle tanırlar*” (UNICEF, 2004).

Chawla (2001) çocuk katılımını “*çocuk ve gençlerin bireysel veya toplu yaşam koşullarını etkileyen konular hakkında diğer insanlarla etkileşime geçtikleri bir süreç*” olarak tanımlamıştır. Katılımcılar; paylaşılan bir hedefe ulaşmak amacıyla bir araya gelir ve birbirlerinin kişiliklerine saygı duyarak etkileşime geçerler. Bu süreçte çocuk, kendisinin toplumda faydalı bir rol oynadığını deneyimler. Katılımın resmi süreci, anlam inşa etme ve karar vermenin paylaşılması çocukların etkileşimi için kasıtlı yapılar yaratır”. Hart’a (1997) göre ise, çocuk katılımının sağlanması temsili demokrasi sistemlerinin dönüştürülerek katılımcı demokrasi sistemlerinin oluşturulabilmesi için son derece önemli bir adımdır. Çocuklar olabilecek en erken yaşta itibaren doğal çevreyle ilgili farkındalık

sağlayacak çalışmalar içinde bulunabilme şansına sahip olmalıdırlar (akt. Arın ve Özsoy, 2015). Bu noktada toplumsal yapı ve organizasyonlara büyük sorumluluk düşmektedir. Çakırer-Özservet (2015), Türkiye nüfusunun %93,3'ünün belediye sınırları içerisinde yaşamakta olduğunu ve bu nüfusun yaklaşık %33'ünün çocuklardan oluştuğunu belirtmektedir. Bu oranlar göz önüne alındığında, Percy-Smith ve Thomas (2010) çocuğun katılım hakkını göz önünde bulundurarak hazırlanan projelerin, çocukların ihtiyaçları, düşünceleri ve istekleri hakkında yetişkinlerin farkındalık düzeyini arttırdığını vurgulamaktadır.

Sürdürülebilirlik kavramının günümüz dünyasında tüm disiplin alanları açısından oldukça önemli bir kavram olduğu bilinmektedir (Dylick ve Hockerts, 2002). ÇDŞ, sürdürülebilir kentler oluşturmak için bir anahtar niteliğindedir. Çocuk katılımı ise, kentlerin bir paydaşı olan çocukların en temel haklarından birisidir. Yerel yönetimler çocuk katılımını uygulamaya koyma konusunda en önemli rollerden birine sahiptir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı sürdürülebilir bir kent olmasında İstanbul'daki yerel yönetimlerin çocuklara yönelik projelerinde çocuk katılımına yer verme durumlarının incelenmesidir.

Yöntem

Sürdürülebilir kent olmasında İstanbul'daki yerel yönetimlerin çocuklara yönelik projelerinde çocuk katılımına yer verme durumlarının incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırma, tarama modelinde nitel olarak yürütülen bir çalışmadır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu daha fazla katılımcı çeşitliliği sağlamak için İstanbul'un nüfus yoğunluğu fazla olan Avrupa ve Anadolu Yakası'ndan; Avcılar, Bağcılar, Bahçelievler, Başakşehir, Esenler, Esenyurt, Eyüp, Fatih, Gaziosmanpaşa, Sultangazi, Küçükçekmece, Kağıthane, Ataşehir, Kadıköy, Kartal, Maltepe, Pendik, Sancaktepe, Ümraniye, Üsküdar, Tuzla, Beykoz ve Adalar ilçeleri yerel yönetimleri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan "Çocuk Katılımını Değerlendirme Formu" (Ek-1), Kamaraj ve Öğrencileri (2016) tarafından Chawla'nın (2011) "Çocuk Katılımının Değerlendirilmesi: Ortak Bir Alan Arama" isimli çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Oluşturulan değerlendirme formu için uzman görüşleri alınmış ve çalışmada kullanılan nihai hali verilmiştir. Değerlendirme formu; (1) katılım biçimleri, (2) çocuk katılımı için etkili bir projenin özellikleri ve (3) çocuk katılımının beklenen sonuçları olmak üzere toplam üç bölümden ve 47 sorudan oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmacılar, çalışma grubu olarak belirlenen yerel yönetimlerin ilgili birimlerinin yetkili kişileri ile 03-21 Ekim 2016 tarihleri arasında yüz yüze görüşmüş, yetkilileri değerlendirme formunda yer alan sorular hakkında bilgilendirmiş ve formu çocuk katılımını sağladıkları projeleri düşünerek doldurmalarını istemişlerdir. "Çocuk Katılımını Değerlendirme Formu" çalışma grubu yetkilileri tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen veriler araştırmacılar tarafından Anadolu yakası ve Avrupa yakası olarak gösterilmiş ve birlikte gruplandırılmıştır. Elde edilen veriler yapılan üçlü derecelendirmeye (hiçbir zaman "1", ara sıra "2" ve her zaman "3") göre yorumlanmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan yerel yönetimlerin katılım biçimlerine ilişkin veriler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Yerel yönetimlerin katılım biçimleri

	Katılım Biçimleri						
	Saptanmış Katılım	Atanmış Katılım	Davetli Katılım	Anlaşmalı Katılım	Kendiliğinden Başlatılan Anlaşmalı Katılım	Kademeli Katılım	İşbirliğine Dayalı Katılım
Her Zaman	12	14	12	9	5	14	11
Ara Sıra	7	5	7	9	10	4	4
Hiçbir Zaman	2	2	2	3	6	3	6

Tablo 1, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Katılım Biçimleri” bölümüne bakıldığında; “Saptanmış Katılım”a 12 yerel yönetimin her zaman, 7 yerel yönetimin ara sıra, 2 yerel yönetimin ise hiçbir zaman yanıtını verdiği görülmektedir. “Atanmış Katılım”a 14 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra 2 yerel yönetimin ise hiçbir zaman yanıtını verdiği görülmektedir. “Davetli Katılım”a 12 yerel yönetimin her zaman, 7 yerel yönetimin ara sıra, 2 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir. “Anlaşmalı Katılım”a 9 yerel yönetimin her zaman, 9 yerel yönetimin ara sıra, 3 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir. “Kendiliğinden Başlatılan Anlaşmalı Katılım”a 5 yerel yönetimin her zaman, 10 yerel yönetimin ara sıra, 6 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir. “Kademeli Katılım”a 14 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra, 3 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir. “İşbirliğine Dayalı Katılım”a ise 11 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra, 6 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’da bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, yerel yönetimlerin çoğunun “Atanmış Katılıma” her zaman yer verirken “Kademeli Katılım” türüne de her zaman yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 2. Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri – yakınsama koşulları

	Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri		
	Çocuk katılımının toplumsal yapı ve organizasyonlara dayanması	Çocuk katılımını ortamın doğal parçası yapması	Çocukların doğal sorun ve ilgilerine dayanması
Her zaman	17	19	17
Ara sıra	4	2	4
Hiçbir zaman	-	-	-

Tablo 2, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden “Yakınsama Koşulları” bölümüne bakıldığında; “Çocuk katılımının toplumsal yapı ve organizasyonlara dayanması” sorusuna 17 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. “Çocuk katılımını ortamın doğal parçası yapması” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. “Çocukların doğal sorun ve ilgilerine dayanması” sorusuna ise 17 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden Yakınsama Koşullarına yerel yönetimlerin “Çocuk katılımını ortamın doğal parçası yapması” aynı zamanda da “Toplumsal yapı ve organizasyonlara dayanması”, “Çocukların doğal sorun ve ilgilerine dayanmasına” her zaman yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 3. Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri –giriş koşulları

	Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri			
	Giriş koşulları			
	Katılımcıları adilce seçme	Çocuk ve ebeveynleri bilgilendirip onay alma	Çocuğa özgür seçim hakkı tanıma	Planlama ve konumda erişilebilirlik
Her zaman	19	19	18	18
Ara sıra	2	2	3	3
Hiçbir zaman	-	-	-	-

Tablo 3, çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri” den “Giriş Koşulları” bölümüne bakıldığında; “Katılımcıları adilce seçme” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. “Çocuk ve ebeveynleri bilgilendirip onay alma” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. “Çocuğa özgür seçim hakkı tanıma” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. “Planlama ve konumda erişilebilirlik” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden Giriş Koşullarına yerel yönetimlerin “Katılımcıları adilce seçmeye”, “Çocuk ve ebeveynleri bilgilendirip onay almaya”, “Çocuğa özgür seçim hakkı tanımaya” ve “Planlama ve konumda erişilebilirlik” sağlamaya her zaman yer verdikleri görülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin çocuk katılımı için etkili bir projenin giriş koşullarına sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 4. Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri –sosyal destek koşulları

	Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri		
	Sosyal destek koşulları		
	Çocuğa saygı duyulması	Katılımcılar arasında karşılıklı saygı	Çocukların birbirini destekleyip teşvik etmesi
Her zaman	21	21	17
Ara sıra	-	-	4
Hiçbir zaman	-	-	-

Tablo 4, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri” den “Sosyal Destek Koşulları” bölümüne bakıldığında; “Çocuğa saygı duyulması” sorusuna 21 yerel yönetimin her zaman cevabını verdiği, “Katılımcılar arasında karşılıklı saygı” sorusuna 21 yerel yönetimin her zaman cevabını verdiği, “Çocukların birbirini destekleyip teşvik etmesi” sorusuna 17 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden Sosyal Destek Koşullarına yerel yönetimlerin tümünün “Çocuğa saygı duyulması” ve “Katılımcılar arasında karşılıklı saygıyı” her zaman sağladıkları görülmektedir. Çoğu yerel yönetimin çocukların birbirini destekleyip teşvik etmesi koşulunu ise her zaman sağladığı görülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin çocuk katılımı için etkili bir projenin sosyal destek koşullarını sağladıkları söylenebilir.

Tablo 5. Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri –yetkinlik koşulları

	Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri							
	Yetkinlik koşulları							
	Gerçek sorumluluk ve etkiye sahip olma	Aktivite amaçlarını anlama sürecin parçası olma	Karar vermede ve hedefe ulaşmada rol oynama	Görüşlerini inşa ve ifade etmede destek verilmesi	Olanakların adil paylaşımı	Yetkin gelişim dereceleri için ortam sağlama	Girişimlerini desteklemek için işlemler kurma	Somut neticeler ile sonuçlanma
Her zaman	9	12	16	20	19	15	13	16
Ara sıra	10	9	5	1	2	6	7	5
Hiçbir zaman	2	-	-	-	-	-	1	-

Tablo 5, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri” den “Yetkinlik Koşulları” bölümüne bakıldığında; “Gerçek sorumluluk ve etkiye sahip olma” sorusuna 9 yerel yönetimin her zaman, 10 yerel yönetimin ara sıra, 2 yerel yönetimin ise hiçbir zaman cevabını verdiği görülmüştür. “Aktivite amaçlarını anlama sürecin parçası olma” sorusuna 12 yerel yönetimin her zaman, 9 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Karar vermede ve hedefe ulaşmada rol oynama” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Görüşlerini inşa ve ifade etmede destek verilmesi” sorusuna 20 yerel yönetimin her zaman, 1 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Olanakların adil paylaşımı” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Yetkin gelişim dereceleri için ortam sağlama” sorusuna 15 yerel yönetimin her zaman, 6 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Girişimlerini desteklemek için işlemler kurma” sorusuna 13 yerel yönetimin her zaman, 7 yerel yönetimin ara sıra, 1 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği, “Somut neticeler ile sonuçlanma” sorusuna ise 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden Yetkinlik Koşullarına yerel yönetimlerin en fazla “Görüşlerini ifade ve inşa etmede destek verilmesi” ve “Olanakların adil paylaşımının” her zaman sağladıkları görülmektedir. Çoğu yerel yönetimin “Karar vermede ve hedefe ulaşmada rol oynama”, “Somut neticeler ile sonuçlanma” ve “Yetkin gelişim dereceleri için ortam sağlamanın” ise her zaman sağladıkları görülmektedir. Genellikle “Girişimlerini desteklemek için işlemler kurma”, “Aktivitenin amaçlarını anlama, sürecin parçası olma” ve “Gerçek sorumluluk ve etkiye sahip olmanın” ise yerel yönetimler tarafından ara sıra sağlandığı görülmektedir.

Tablo 6. Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri –yansıtma koşulları

	Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri				
	Yansıtma koşulları				
	Karar verme aşamalarında şeffaflık	Sonuçların sebeplerini anlama	Eleştirel düşünme fırsatı	Grup olarak ve bireysel değerlendirme fırsatı	Güçteki farklılıkları tartışma
Her zaman	17	8	13	16	14
Ara sıra	4	13	8	5	7
Hiçbir zaman	-	-	-	1	2

Tablo 6, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocukların katılımı için etkili bir projenin özellikleri” den “Yansıtma Koşulları” bölümüne bakıldığında; “Karar verme aşamalarında şeffaflık” sorusuna 17 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Sonuçların sebeplerini anlama” sorusuna 8 Yerel yönetimin her zaman, 13 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Eleştirel düşünme fırsatı” sorusuna 13 yerel yönetimin her zaman, 8 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Grup olarak ve bireysel değerlendirme fırsatı” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği, “Güçteki farklılıkları tartışma” sorusuna 14 yerel yönetimin her zaman, 7 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş

oldukları cevaplara bakıldığında, Çocukların Katılımı İçin Etkili Bir Projenin Özelliklerinden Yansıtma Koşullarına yerel yönetimlerin çoğunun “Karar verme aşamalarında şeffaflık” ve “Grup olarak ve bireysel olarak değerlendirme fırsatını” her zaman sağladıkları görülmektedir. Daha az yerel yönetimin “Güçteki farklılıkları tartışma” ve “Eleştirel düşünme fırsatını” ise her zaman sağladığı görülmektedir. Genellikle “Sonuçların sebebini anlamayı” ise ara sıra sağladıkları görülmektedir.

Tablo 7. Çocukların katılımının beklenen sonuçları – çocuklar için

	Çocukların katılımının beklenen sonuçları								
	Çocuklar için								
	Kendiyle ilgili olumlu duygular geliştirme	Artan yetkinlik duygusu	Başkalarının ihtiyaçlarına artan duyarlılık	Hoşgörü ve adalet duygusunda artış	Demokratik değer ve davranışları anlamada artış	Yaşam boyu katılıma hazırlama	Yeni sosyal ağlar oluşturma	Yeni beceriler edindirme	Eğlendirme
Her zaman	19	18	16	19	18	16	18	19	17
Ara sıra	2	3	5	2	3	5	3	2	4
Hiçbir zaman	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 7, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocuk Katılımının Beklenen Sonuçları” dan “Çocuklar İçin” bölümüne bakıldığında; “Kendiyle ilgili olumlu duygular geliştirme” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Artan yetkinlik duygusu” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Başkalarının ihtiyaçlarına artan duyarlılık” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Hoşgörü ve adalet duygusunda artış” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Demokratik değer ve davranışları anlamada artış” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Yaşam boyu katılıma hazırlama” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Yeni sosyal ağlar oluşturma” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ise ara sıra cevabını verdiği, “Yeni beceriler edindirme” sorusuna 19 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Eğlendirme” sorusuna 17 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği görülmektedir. İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, yerel yönetimlerin genellikle Çocukların Katılımının Çocuklar İçin Beklenen Sonuçları ile ilgili koşulları her zaman sağladıkları görülmektedir.

Tablo 8. Çocukların katılımının beklenen sonuçları – kuruluşlar için

	Çocukların katılımının beklenen sonuçları			
	Kuruluşlar için			
	Çocukların önceliklerine karşı hassas davranarak program ve politika geliştirme	Katılım süreçleri kurma	Çocuk haklarına bağlılıkta artış	Yenilik (inovasyon) sağlama
Her zaman	18	15	16	16
Ara sıra	3	5	4	4
Hiçbir zaman	-	1	1	1

Tablo 8, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocuk Katılımının Beklenen Sonuçları” dan “Kuruluşlar İçin” bölümüne bakıldığında; “Çocukların önceliklerine karşı hassas davranarak program ve politika geliştirme” sorusuna 18 yerel yönetimin her zaman, 3 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Katılım süreçleri kurma” sorusuna 15 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Çocuk haklarına bağlılıkta artış” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra, 1 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği, “Yenilik (inovasyon) sağlama” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 4 yerel yönetimin ara sıra, 1 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir. İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, Çocuk Katılımının Kuruluşlar İçin Beklenen Sonuçlarından yerel yönetimlerin en fazla “Çocukların önceliklerine karşı hassas davranarak program ve politika

geliştirmeyi” her zaman sağladıkları görülmektedir. Daha az yerel yönetimin “Çocuk haklarına bağlılıkta artış”, “yenilik (inovasyon) sağlama” ve “katılım süreçleri kurmayı” her zaman sağladığı görülmektedir.

Tablo 9. Çocukların katılımının beklenen sonuçları – çocukların toplumu için

	Çocukların katılımının beklenen sonuçları			
	Çocukların toplumu için			
	Çocuk haklarına ilişkin halk eğitimi verme	Çocuklara karşı daha olumlu davranış ve ilişkiler	Sosyal sermayede artış	Yaşam standardında yükseliş
Her zaman	11	16	13	16
Ara sıra	9	5	6	2
Hiçbir zaman	1	-	2	2

Tablo 9, Çocuk katılımı değerlendirme formunun “Çocuk Katılımının Beklenen Sonuçları” dan “Çocukların Toplumu İçin” bölümüne bakıldığında; “Çocuk haklarına ilişkin halk eğitimi verme” sorusuna 11 yerel yönetimin her zaman, 9 yerel yönetimin ara sıra, 1 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği, “Çocuklara karşı daha olumlu davranış ve ilişkiler” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 5 yerel yönetimin ara sıra cevabını verdiği, “Sosyal sermayede artış” sorusuna 13 yerel yönetimin her zaman, 6 yerel yönetimin ara sıra, 2 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği, “Yaşam standardında yükseliş” sorusuna 16 yerel yönetimin her zaman, 2 yerel yönetimin ara sıra, 2 yerel yönetimin hiçbir zaman cevabını verdiği görülmektedir.

İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan yerel yönetimlerin vermiş oldukları cevaplara bakıldığında, çocuk katılımının çocukların toplumu için beklenen sonuçlarından yerel yönetimlerin en fazla “Çocuklara karşı daha olumlu davranış ve ilişkiler” ve “Yaşam standardında yükseliş” her zaman sağladıkları görülmektedir. Daha az yerel yönetimin “sosyal sermayede artış” ve “çocuk haklarına ilişkin halk eğitimi vermeye” her zaman sağladığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Sürdürülebilirlik kavramı çocukların yetişkin olduğu dünya üzerinde bugünden itibaren olumlu bir etkide bulunabilmemiz için oldukça önemli bir kavramdır. Öte yandan çocukların içinde yaşadıkları topluma aidiyet duymaları ve sorumluluklarının bilincinde olmaları için toplumdaki tüm yapı ve organizasyonlara büyük sorumluluk düşmektedir. Bu bağlamda ÇDŞ Girişimi’nin en önemli ayağını oluşturan yerel yönetimler, çocukların katılım hakkını hayata geçirmek için kilit bir noktada durmaktadır. Kamaraj ve Öğrencileri (2016) yaptıkları araştırmada İstanbul’daki yerel yönetimlerin, vakıfların ve üniversitelerin sürdürülebilir bir kentin oluşmasına yaptığı katkılara vurgu yapmış; İstanbul’un yaşam kalitesinin sosyo-kültürel ortamlar, çocuk dostu fiziksel ortamlar, çocuk dostu doğal ortamlar ve sosyo-kültürel etkinlikler ile artırılarak bu ortamlarda yapılan projelere çocuk katılımının sağlanmasının sürdürülebilir bir kentin oluşmasına yapacağı katkının son derece değerli olduğuna değinmişlerdir.

Chawla’nın (2001) belirttiği katılım biçimlerinde bir basamak bir öncekinden daha anlamlı bir katılım içermekte bu nedenle kademeli bir ilerleme görülmektedir. Bu noktada çocuk katılımını uygulamaya koymak ne kadar önemliyse, katılımın biçimini belirlemek ve sonraki uygulamalar için hedefler belirleyerek katılımı daha anlamlı hale getirmek de o kadar önemlidir. Bu bağlamda, elde edilen bulgular incelenirken (Tablo 1), katılım biçimlerinin derecelenerek artış göstermesi; saptanmış katılım, atanmış katılım ve davetli katılım biçimlerinin bir noktadan sonra yerini diğer katılım biçimlerine bırakması beklenmektedir. Çünkü bu ilk üç katılım biçiminde çocuklar Hart’ın (1992) katılım merdiveninin ilk üç basamağında olduğu gibi aslında katılımcı değillerdir. Dördüncü, beşinci ve altıncı katılım biçimi ise ulaşılacak amacı oluşturan “iş birliğine dayalı katılım” için basamakları oluşturmaktadır. Bu çerçevede araştırmadan elde edilen verilere bakıldığında, yerel yönetimlere çocuk katılımını hedefleyerek yaptıkları projelerde katılım biçimleri konusunda bilinci arttırmak amacıyla uzmanlar tarafından verilecek bir eğitimin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Yerel yönetimlerden farklı toplumsal yapı ve organizasyonlar ile işbirliği içinde çalışması beklenmekte olup eldeki verilere bakıldığında çoğu yerel yönetimin bu konuya önem verdiği görülmektedir (Tablo 2). Aynı zamanda “çocuk katılımını ortamın doğal bir parçası yapma” koşulunun da çoğu yerel yönetim tarafından sağlandığı görülmektedir. Bu koşul aynı zamanda katılımı bir süreç olarak ele almak anlamına gelmektedir. Jones (2010) katılımın bir süreç olarak ele alınıp bir defaya mahsus planlanmadığında anlamlı hale geldiğini vurgulamıştır.

BM, ÇHS'nin 2. maddesinde yer alan “ayırım gözetmeme” ilkesi (UNICEF, 2004), Giriş koşulları alt başlığında yer alan “katılımcıları adilce seçme” koşulunu desteklemektedir (Tablo 3). Katılımcıları adilce seçme, her çocuğa ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin katılım hakkı tanımak anlamına gelmektedir. Her çocuğa bu felsefe ile katılım hakkı tanındığı gibi, onların katılımını kolaylaştırmalı, “planlama ve konum açısından erişilebilir” olmalıdır. Çocuğun yararı gözetilerek oluşturulan bu ortamda, çocuğun özgürlük alanı kısıtlanmamalı ve ona her aşamada özgür seçim hakkı tanınmalıdır. Bu bağlamda verilen yanıtlar incelendiğinde, yerel yönetimlerin çoğunun giriş koşullarını yerine getirdiği görülmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 29. maddesinde (BM, 2016) ve BM ÇHS'nin 14. maddesinde (UNICEF, 2004) bireye saygı ve toplum üyeleri arasındaki saygı bir hak olarak yer almaktadır. Katılım sürecinin özünde de karşılıklı saygı bulunmaktadır. Katılım, çocukların, kendilerini ilgilendiren konularda, karar alma süreçlerine farklı düzeylerde dahil olma sürecidir; bu süreç çocuklar ile yetişkinlerin karşılıklı saygı ve güç paylaşımı çerçevesinde bilgiyi paylaştıkları ve iletişim kurdukları bir süreçtir (O' Kane, 2003). Bu koşulları sağlayan ortamlarda yetişkinlerin gücü paylaşırken karşılıklı saygı çerçevesinde bilgiyi çocuklarla iletişim kurarak aktarma konusunda motivasyonlarının yüksek olması önemlidir. Bu durum iki tarafın da birbirini destekleyerek karşılıklı saygı çerçevesinde sosyal sermayenin de güçlenmesini sağlayacaktır. Yerel yönetimlerin bu maddeleri hayata geçirmek adına atacakları adımlar oldukça kıymetlidir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sosyal destek koşullarını sağladığı görülmektedir (Tablo 4). Ancak katılım biçimlerine bakıldığında (Tablo 1) çalışma grubunda yer alan yerel yönetimlerin saptanmış katılıma yer verme durumları ile işbirliğine dayalı katılıma yer verme durumlarının birbirine yakın olması; bir çelişki yaratmaktadır. Yerel yönetimlerin saptanmış katılıma mümkün olduğunca az yer verip, işbirliğine dayalı katılıma daha çok yer vermesi katılımı daha anlamlı hale getirecektir.

Araştırmada yer alan yerel yönetimlerin, çocuk katılımının çocuklar için beklenen sonuçlarına verdikleri cevaplara bakıldığında (Tablo 7), çocukların yetkinliklerinin artması yönünde bir beklentileri olduğu görülmektedir. Bu noktada çelişkili bir durum ortaya çıkmaktadır; yerel yönetimlerin, yetkinlik koşullarını beklenen düzeyde yerine getirmediği, özellikle “gerçek sorumluluk ve etkiye sahip olma”, “aktivite amaçlarını anlama ve sürecin parçası olma”, “yetkin gelişim dereceleri için ortam sağlama” ve “girişimlerini desteklemek için işlemler kurma” süreçlerinde çocukların yeterince desteklenmediği görülmektedir (Tablo 5). Çocukların artan yetkinlik duygusuna sahip olmalarını sağlamak için yerel yönetimlerin yetkinlik koşullarına önem ve öncelik vermesi gerekmektedir.

Koç, Tavşancıl ve Demir (2015, s. 137) yaptıkları araştırmada Ankara'da yaşayan çocukların yaşadıkları şehri nasıl gördüklerini ve yaşadıkları şehir hakkındaki görüşlerini incelemiş ve önemli bulgular elde etmişlerdir. Bu bulgular incelendiğinde, çocukların yaşadıkları şehir ile ilgili her detay ile ilgilendikleri ve tümüne dair görüşlerinin bulunduğu görülmektedir. Araştırmacılar, şehir yaşamındaki olumlu ve olumsuz değişmelerin gözlenmesi, izlenmesi, denetlenmesi ve kontrolünde çocukların görüşlerinin önemli bir ölçüt olduğunu vurgulamışlardır. Elde edilen veriler (Tablo 6) bu bağlamda incelendiğinde; karar verme aşamalarında şeffaf olunması, çocukların daha kolay katılım sağlayacağı bir yerel yönetim modeli oluşturulması anlamında oldukça önemlidir. Bu durum ancak çocuğa saygının ve katılımcılar arasında karşılıklı saygının bulunduğu ve çocukların birbirlerini destekleyip teşvik ettikleri ortamlarda gerçekleşecektir. Çocuğa hem eleştirel düşünme fırsatı hem de bireysel düzeyde ve grup düzeyinde değerlendirme imkânı sunulması proje sonuçlarının sebeplerini daha iyi anlamalarını sağlaması açısından önemlidir.

Topluma ulaşmada bir ağ görevi gören yerel yönetimlerin atacağı adımlar ve gerçekleştirdikleri projeler, toplum merkezli atılan adımların daha kalıcı ve sürdürülebilir olmasından dolayı oldukça

önemlidir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ülkemizde nüfusun %93,3'ü yerel yönetim sınırları içerisinde yaşamakta ve bu nüfusun üçte birini çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2015). Bu durum yerel yönetimlerin “önce çocuklar” diyerek çocuk haklarına saygılı ve saptanmış katılımdan iş birliğine dayalı katılıma doğru kademeli ilerleyen süreci gözeterek yenilik içeren projelere yer vermesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu konuda yerel yönetimlerin çocukların katılımına yönelik program ve politika geliştirilmesine destek vermesi gerekmektedir.

İstanbul'un 11 ilçesinin yerel yönetimi, çocuk haklarına ilişkin halk eğitimini verdiklerini belirtmişlerdir (Tablo 9). Bu ilçelerin nüfus oranları incelendiğinde İstanbul nüfusunun yaklaşık %40'ını oluşturduğu görülmüştür. Yerel yönetimlerin ulaştığı halk kitlesi düşünüldüğü zaman; bu oran oldukça önemli bir orandır ancak yine de yeterli değildir. Toplumun çocuk hakları konusunda daha fazla bilinçlendirilmesi konusunda yerel yönetimlerin gösterecekleri gayret oldukça önemlidir. Çocuk katılımının çocukların toplumu için beklenen sonuçlarından birisi de sosyal sermayede artış olmasıdır. Bireylerin birbirleriyle etkileşime girmesi ve birlikte hareket etmesi sosyal sermayeyi güçlendirmektedir ve bunun yolu da katılımdır. Bu noktada yerel yönetimlerden beklenen, çocuk toplumlarında sosyal sermayede artışı sağlayacak politika ve uygulamalara yer vermeleridir.

Sonuç olarak; yerel yönetimlerin çocukların katılımını sağladıkları projeler, çocuk dostu bir şehir olma yolunda atılan adımlar olarak görülmelidir. Habitat III Konferansı'nın Eylül ayında yayınlanan Yeni Kent Gündemi adlı bildirisinde yer alan şehirler ve yerleşim alanları için öngörülerden birisi katılımcı, sivil katılımı teşvik eden, bütün bölge sakinleri arasında sahiplik ve aidiyet duygusunu oluşturan, güvenlik önceliği taşıyan, erişilebilir, yeşil, kaliteli kamusal alanlar barındıran, aile dostu, sosyal etkileşimleri ve kuşaklar arası etkileşimleri geliştiren, kültürel özellikler barındıran, politik katılımı sağlayan, sosyal uyumu teşvik eden, huzurlu ve çoğulcu bir toplumu koruyan, tüm sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılayan ve hassas durumlarda onların özel ihtiyaçlarına cevap veren şehirler ve yerleşim alanları (Habitat III, 2016) şeklindedir. Habitat III konferansında ele alınan gündem maddeleri “Nasıl bir yerel yönetim?” sorusu için anahtar niteliğindedir. Yine aynı gündem bildirisinde kadınlar, çocuklar ve gençler, yaşlılar, engelli bireyler, göçmenler, yerli insanlar ve zor şartlarda yaşayan insanlar da dahil olmak üzere toplumdaki her bireyin bir paydaş olarak görülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Çocuğa uygun olan bir şehir, o şehirde yaşayan diğer tüm bireyler için de uygun bir şehir olacaktır. Bu nedenle çocuğa yönelik atılan adımların evrenselliği bulunmaktadır. Yaşadıkları şehrin önemli bir paydaşı olan çocukların, kendi şehirleriyle olan bağlarını kuvvetlendirmede yerel yönetimlere büyük sorumluluk düşmektedir.

İstanbul'un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan 21 ilçesinin yerel yönetimi ile yürütülen bu çalışma ile çocuk katılımına dikkat çekildiği düşünülmektedir. Yerel yönetimlerin çocuklara yönelik projeleri katılım biçimleri, etkili bir projenin özellikleri (yakınsama koşulları, giriş koşulları, sosyal destek koşulları, yetkinlik koşulları ve yansıtma koşulları) ve çocukların katılımının beklenen sonuçları (çocuklar için, kuruluşlar için, çocukların toplumu için) başlıkları ile ele alınıp incelenmiş; yerel yönetimlerin bazı koşulları sağladıkları bazı koşulları ise yeterince sağlamadıkları görülmüştür. Çocuklara yönelik projelerin hazırlanma ve uygulanma süreçlerinde yerel yönetimlerin üniversitelerden destek almaları ve akademisyenler ile iş birliği yapmaları etkili olacaktır. Araştırma sonuçlarının bu bağlamda önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma verilerini toplama sürecinde yaşanan en büyük zorluk, yerel yönetimlerin çocuklara yönelik kurumsallaşmış bir birimlerinin olmamasıdır. Farklı birimlerin bünyesinde çocuğa yönelik projeler yapılmasından ziyade ortak bir çocuk biriminde farklı projelerin yer alması daha verimli ve daha etkili süreçleri beraberinde getirecektir. Bu bağlamda yerel yönetimlere bu unsuru gözetmeleri, yerel yönetimlerin bünyesinde çocuk hakları biriminin kurulması önerilebilir. Çocuk katılımı saptanmış katılımdan iş birliğine dayalı katılıma doğru ilerleyen katılım biçimlerini bünyesinde barındıran bir süreçtir. Yapılan projelerde çocukların git gide daha etkin bir katılım gerçekleştirmeleri beklenirken yerel yönetimlerin bu unsuru yeterince gözetmediği görülmüştür. Bu bağlamda akademisyenler tarafından çocuk katılımını içeren etkili bir projenin nasıl sağlanacağına ilişkin olarak bilgilendirmenin yapılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aile Dostu Kentler Araştırması (2015). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstanbul.
- Arapgirlioğlu, K. ve Yener, Z. (2007). Kentler, sürdürülebilirlik ve bir yerel gündem 21 öyküsü. Bülten 51: Dosya 05, *Sürdürülebilirlik: Kent ve Mimarlık*, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 59- 65.
- Arın, S ve Özsoy, A. (2015). Kentsel mekan tasarımında çocuk katılımı. *İdeal Kent Dergisi*, 17, 182-201.
- BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı (1997). Rio Deklarasyonu ve “Gündem 21” (UN Conference on Environment and Development –Rio Declaration and “Agenda 21”), T.C. Çevre Bakanlığı.
- Birleşmiş Milletler (2016). *Universal Declaration of Human Rights*. <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/> Erişim Tarihi: 02.11.2018.
- Chawla, L. (2001). Evaluating children’s participation: seeking areas of consensus. *PLA Notes*, 42, 9–13.
- Çakırer Özservet, Y ve Küçük, E. (2015). *Çocukların şehri üzerine*. Marmara Yerel Yönetimler Birliği Kültür Yayınları: İstanbul.
- Dyllick, T. & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and The Environment*, 11, 130-141.
- Erdoğan, O. (2011). *Çocuk hakları*. İstanbul: Acar Basım.
- Gökmen H. (2013). *Çocuk dostu kent üzerine stratejiler*. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, İzmir.
- Habitat III. (2016). New Urban Agenda, Draft outcome document for adoption in Quito, October 2016. <https://habitat3.org/the-new-urban-agenda/> Erişim tarihi: 27.10.2016
- Hart, R. (1992). *Children's participation: from Tokenism to citizenship*. Innocenti Essays UNICEF, International Child Development Centre, Piazza SS Annunziata 12, 50122.
- Hart, R. A. (1997). *Children’s participation: The theory and practise of involving young citizens in community development and environmental care*. London: Earthscan Publishing.
- ICC. (2009). Çocuk katılımı el kitabı. <http://www.cocukhaklarizleme.org/cocuk-katilimi-el-kitabi>. Erişim Tarihi: 02.11.2018
- Jones, H. L. (2010). *Putting children at the centre: A practical guide to children's participation*. Londra: Save the Children.
- Kamaraj, I. ve Öğrencileri, YL. (2016). *Sürdürülebilir kentler için çocuk dostu ortamlar ve çocuk katılımı*. (Ed.:Ş. Geniş, ve E. Osmanoglu) II. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı (1157-1177). Ankara: İdeal Kent Yayınları.
- Karakurt Tosun, E. (2009). Sürdürülebilirlik olgusu ve kentsel yapıya etkileri. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* (e-dergi), 5(2).
- Koç, N., Tavşancıl, E. ve Ergül D. (2015). Çocuk dostu şehir girişimi ve çocukların gözüyle Ankara. *İdeal Kent Dergisi*, 17, 106-139.
- O’ Kane, C. (2003). *Children and young people as citizens: Partners for social change*. İsveç: Save the Children.
- Percy-Smith, B. & Thomas, N. (2010). *A handbook of children and young people’s participation: Perspectives from theory and practices*. New York: Routledge.
- Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E. P. (2009). Şehir ve çocuk: Çocuk dostu şehir girişiminin şehir imajına katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 35, 5-20.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)(2014). İstatistiklerle çocuk raporu. http://www.tuik.gov.tr/kitap.do?metod=kitapdetay&kt_id=11&kitap_id=269 erişim Tarihi: 27.10.2018.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)(2015). Türkiye’de nüfusun %93,3’ü yerel yönetim sınırları içinde yaşıyor http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/haberler/2015_8_20150226.pdf Erişim Tarihi: 29.10.2016.
- United Nations International Children’s Emergency Fund (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme: birinci kısım: madde 1-20*. Türkiye: UNICEF.
- United Nations International Children’s Emergency Fund (2009). *Child Friendly cities promoted by UNICEF National Committees and Country Office s– Factsheet*. UNICEF Milli Komiteleri ve Ülke Ofisleri Tarafından Desteklenen Çocuk Dostu Şehirler.
- Unicef. (2016). ÇDŞ. <http://unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=64> Erişilme tarihi: 28.10.2018.
- United Nations (2014). “*World Urbanization Prospects: The 2014 Revision – Highlight*” “*Dünya Kentleşme Beklentileri: 2014 Revizyonu – Highlights*”. United Nations Publications, New York.